

* Brandval *
Stiftet
1983
Historielag

Brandvalitten

Brandval idrettslags klubbhus

Nr. 4 Desember 2010 25. årg.

Brandvalitten

Medlemsblad for Brandval Historielag

INNHold

Noen ord fra lederen	
av <i>Terje Hauger</i>	s 2
Redaktøren melder	
av <i>Halvor Noer</i>	s 2
Brandval idrettslag 70 år	
av <i>Per Skogrand</i>	s 3
Brandval idrettslag i senere år	
av <i>Frank Eugen Moe</i>	s 9
Historielags busstur til	
Svullrya og Sverige	
av <i>Johan Seglsten</i>	s 11
Barndomsminner fra Mengkroken	
av <i>Torbjørn Mengkrog</i>	s 15
Dansen på Raisky skjær	
av <i>ukjent forfatter</i>	s 18
Solørlagets jubileumsstevne	
av <i>Terje Hauger</i>	s 18
Av ordenes saga	
av <i>Tor Aarstad</i>	s 19
Vi har bøker og skrifter til salgs	s 19
Ord og uttrykk	
av <i>Tor Aarstad</i>	s 20
Arrangementer	s 24

Redaksjonen:	Tlf
Halvor Noer, redaktør	62 82 63 51
Ruth Ruud	62 82 64 17
Terje Hauger	62 82 55 34
Ole Erik Ruud, lay out	62 82 61 11
Ole Lunder, annonser	62 82 66 22

Trykk:
Vinger Trykkeri A/S 62 81 97 00

Framsidedeilde:

Klubbhuset til Brandval IL
Foto: Per Skogrand 2010

Noen ord fra lederen:

Året nærmer seg slutten. Oppsummeringen av 2010 får vi vente med til årsmøtet 23.februar, men det kan vel konstateres allerede nå, at noe av det vi satte oss som mål, har vi klart å gjennomføre, andre ikke. Dessuten at vi har satt i gang/vært med på ting vi ikke hadde tenkt på ved årets begynnelse.

Frammøtet ved de faste møtedagene på Skineb har vel vært omtrent som normalt. Det er stort sett de "faste" deltakerne som dukker opp, og det setter vi stor pris på. Samtidig ville det også vært hyggelig om de som sjelden eller aldri har vært tilstede, også en gang i mellom fant tid til å komme innom, eller lot høre fra seg på andre måter.

Ellers vil jeg oppfordre alle til å møte på årsmøtet. Årsmøtet er vår øverste myndighet og vedtakene her er bestemmende for hva vi skal drive med i Brandval Historielag i 2011.

Hilsen *Terje*

Redaktøren melder:

I kjølvannet av de store begivenhetene rundt KIL i høst, både for damer og herrer, er det litt befriende å lese om storhetstidene i Brandval idrettslag. De runder i år 70 år og kan se tilbake på et damelag som ble norgesmestre, herrer som avanserte i divisjonene og en friidrettskjempe på verdenstoppen. Og fremdeles er de "going strong" - først og fremst fordi så mange ildsjeler står på videre.

I dette bladet kan vi også kose oss med Johan Seglstens bildekavalkade fra Historielagets busstur til norsk og svensk finnskog og besøk på det interessante Finnkultursenteret i Torsby. Det er så mye flott å besøke innenfor korte avstander – og så mange kunnskapsrike guider!

Vis gjerne Brandvalitten til dine venner.

God jul til alle!

Hilsen *Halvor*

Brandval Idrettslag 70 år

Glimt fra de første 35 årene

av Per Skogrand

Brandval idrettslag ble stiftet 26. september 1940. Jeg hadde først tenkt å skrive litt om den store interessen det var for langrenn i Brandval idrettslag i 40-50 og 60 årene, men i og med jubileet tar jeg med litt fra lagets historie opp gjennom de tidlige årene.

Starten

Brandval idrettslag ble til, etter en sammenslutning av klubbene Fossekallen og Brann. Fossekallen hadde de fleste av sine medlemmer rundt Bånerud kretsen, mens Brann hadde hovedtyngden i nordre del av vestsiden. Det ble innkalt til ekstra generalforsamling både i Brann og Fossekallen med henblikk på å slå de to lagene sammen, og Fossekallen stemte for, men Brann stemte mot forslaget.

Fossekallen avholdt møte på Vestgården på Gjølstad 26. sep. 1940, hvor det ble vedtatt å forandre navnet til Brandval IL.

Til idrettsplass ble eiendommen Bjørklund ved Brauter innkjøpt av Brandval kommune.

Valg av nytt styre:

Formann : Aage Børresen

Kasserer : Henry Nymoen

Nestform. : Johannes Svenneby

Styremedl.: Ragnar Foss, Astin Moe

Sekretær : Ragnar Foss

Kontingenten ut året ble satt til: Menn Kr. 0,75.

Damer Kr. 0,45. Gutter 14-16 Kr. 0,45. Gutter under 14 år: Gratis.

Samtidig meldte flere aktive seg inn både fra Brann og Brane. Og de hadde etter kort tid 155 medlemmer.

Første generalforsamling ble holdt på Fossmoen skole 13. okt. 1940. Her kom det inn forslag til drakter, og det ble besluttet å få godkjent blå drakt med gul besetning. Evt. reservedrakt sort og hvitt. Som lagsmerke ble det vedtatt å få til et merke som var mest mulig likt Solørlagets merke.

Merket som ble tegnet av Sigurd Solli

Per Skogrand f. 1952

Brandval IL holdt klubbrenn i langrenn med start fra Bøndernes Hus 16 feb. 1940. Det startet 9 menn og 5 damer. Herreklassen vunnet av Odd Bratlie, dameklassen av Karin Bratlie.

I protokollen på vårparten 1941 står følgende:

-Nedleggelse av lagsarbeidet. Nazistene overtar Norges Idrettsforbund. På vårparten ble Norges Idrettsforbund avsatt og erstattet med samarbeidsmenn fra okkupasjonsmakten. Alt lagsarbeide i laget ble øyeblikkelig nedlagt.-
Skr. Ragnar Foss

Ny start i 1945

Under resten av krigen lå da lagsarbeidet nede. 31 mai 1945 ble det innkalt til møte på Bøndernes hus mellom Brandval IL og Vard A.I.L (tidligere Brann) om en mulig sammenslutning mellom de to lagene, og dette ble vedtatt. Det ble da også valgt et midlertidig styre som besto av:

Formann : Johannes Tyssen

Kasserer : Stefan Gjerde

Nestform. : Aage Børresen

Sekretær : Einar Myrvold

Styremedl. : Herman Østli

Da de fleste av dette nye styret sognet mest til den nordre del av lagsområde, ble det en del utmeldelser fra den tidligere medlemsmassen fra Fossekallen. Arbeidet med idrettsplassen ved Brauter var nå vanskelig å opparbeide. Og da det ble besluttet å legge idrettsplassen lenger nord, brøt flere medlemmer syd for Li ut og dannet I.L. Radig.

Første sak på generalforsamlingen 26 okt. 1946 var valg av banekomite, som skulle forhandle med Bjarne Jahr om kjøp av den 21 mål store nedlagte eksersisplassen Årnesmoen til idrettsplass. Komiteen fikk også fullmakt til å selge den gamle

idrettsplassen Bjørklund. Denne ble kjøpt av Odd Bratlie.

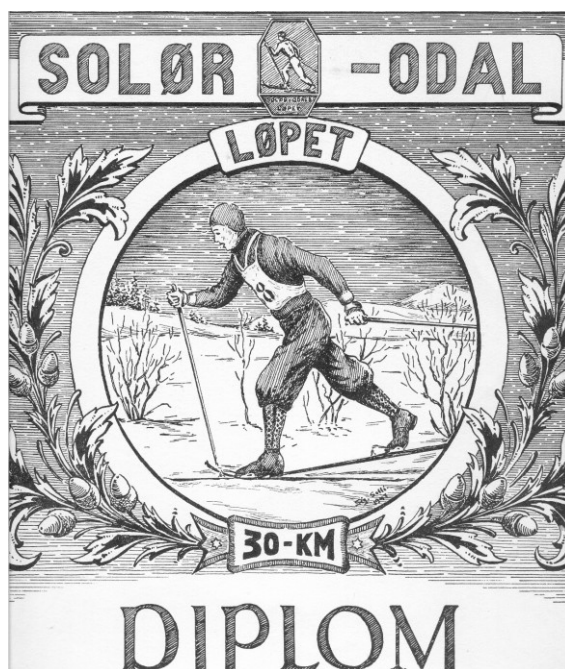
Laget var virksomt på flere områder enn idrett, noe som også dro inn penger i kassa. I april 1951 holdt laget basar på Breidablikk, og amatørerne i laget oppførte skuespillet "Giftegalne". I teatergruppa 1952 ble følgende valgt: Rolf Økstad, Anton Brandvold og Else Thorvaldsen.

Laget holdt basarer og fester rundt om på forskjellige lokaler, og hadde også en egen utedansebane på idrettsplassen.

I et møte 16. juli 1954 ble det stemt over et forslag om å slå sammen alle idrettslagene i Brandval til ett lag, under navnet "Brandvalkameratene". Forslaget ble nedstemt med 26 mot 3 stemmer.

Frilidrett, ski og fotball

Idrettslaget hadde mange ildsjeler og utøvere som utmerket seg. Bredden var stor, for i Solør-Odalsløpet 1948 var 56 av de startende fra Brandval IL.

*Vinner av Solør-Odalsrennet like etter krigen.
Alf Myrvold ble født 1908 på Brandval vestsida.*

*Ragnar Søgård i fullt driv.
Bildet er trolig tatt ca. 1952-53.
Bildet er utlånt av Ragnar Søgård*

*Arne Holt selger varme pølser under Solør-Odalsløpet
1948.
Bildet utlånt av Rune Holt.*

Brandvalitten

- 5 -

Brandval's fotball-lag trolig fra 1947. Bak fra venstre: Aage Børresen, Ragnar Søgård, Ragnvald Foseidberget, Bjarne Moen, ukjent, Harald Foseidberget, Arne Sand, Alf Løvberg Foran fra venstre: Arne Holt, Odd Boger, Emil Komperud

Bilde utlånt av Rune Holt.

Sverre Strandli sammen med daværende Kronprins Harald.

Brandval IL hadde også en europamester i laget, sleggekasteren Sverre Strandli. Sverre var født 30. sep. 1925. Han vant mesterskapet i Bryssel 1950 med ett kast på 55,71 meter. I europamesterskapet 1954 tok Sverre sølv. Han tok også to kongepokaler mens han var i laget. Sverre

gikk til klubben Torshaug IF i 1951 og senere til Sarpsborg IL. Under sin karriere ble han europamester, satte to verdensrekorder, 21 norgesrekorder, tok 11 norges-mesterskap i senior, 4 sølv og 1 bronse. Hans personlige rekord var 63,88 fra 1962.

Han ble også norgesmester 1954 i kule.

Brandvalgutten som erobret idrettsverdenen — med slegge

Sverre Strandli med i sin 49. landskamp denne helgen — får nr. 50 mot Sverige neste helg

Nestoren på vårt friidrettslandslag, Sverre Strandli — født i 1925 og altså nu 38 år gammel — nærmer seg sterkt et halvt hundre friidrettslandskamper. Det er helt enestående i norsk friidrett, og det hører vel også til de absolutte sjeldenheter internasjonalt.

Denne helgen stiller Strandli opp mot Vest-Tyskland på Bislet, og får dermed sin 49. landskampstart. Hvis ikke noe helt uforutsett inntreffer — og det pleier det ikke å gjøre når det er spørsmål om Sverre Strandli — får han sin 50. landskamp mot Sverige neste helg.

Av de 48 landskamper Strandli hittil har vært med i, har han vunnet hele 34, hvilket i seg selv er like oppsiktsvekkende som dette med 48, 49 og 50 starter. At han til dags dato har 10 norske mesterskap, at han har forbedret den norske rekorden enda flere ganger, har satt to verdensrekorder og vunnet én gull- og én sølvmedalje i Europamesterskapet, utfyller bildet av en av våre aller største, mest pålitelige og «varige» idrettsmenn gjennom alle år.

Selv har jeg hatt den glede å følge Sverre Strandli på nært hold, helt fra han i 1948 dukket opp som en ukjent unggutt fra Brandval. Dette året ble han nr. 2 i Norges mesterskapet og fikk sine første landskamper.

Året etter så jeg ham sette sine to første norske rekorder under en landskamp mot Danmark i København. Her slo han for første gang sine to læremestere, danskene Svend Aage Fredriksen og Poul Cederqvist, og sluttet på 50.82. Det var 43 cm over Harald Steneruds

FRIIDRETTSLANDSLAGETS nestor, Sverre Strandli, med den kongepokal han vant under fjorårets Norgesmesterskap i Drammen.

utvikling i en øvelse, som nok hadde ligget adskillig tilbake kvalitetsmessig, var allerede i ferd med å innhente Strandli, for ikke så lenge etter å passere ham. Strandli ble riktignok nr. 2 i Europamesterskapet i 1954, etter en ny verdensrekordholder, russeren Krivonosov, men senere beveget han seg langsomt og sikkert nedover den internasjonale rangstigen. Den revolusjonen nordmannen hadde startet ble ført videre av andre. Idag er som kjent verdensrekorden på nærmere 71 meter, og en lang rekke kastere står med bedre resultater enn Strandlis beste, 63.88. Likefullt var, ble og er fortsatt Strandli et av de store og solide ankere i norsk friidrett.

Strandli vant en ny landskampseier mot Romania på Bislet for noen uker siden. Hans resultat var 62.45, altså 9 cm bedre enn den verdensrekorden han satte som 28-åring i 1953. Da, som så mange ganger før, hadde man anledning til å konstatere hvor lite han igrunnen har forandret seg på alle disse årene. Å se på er han den samme runde, solide og trivelige gutten som dukket opp som troll av eske for 15 år siden, bortsett fra at luggen i mellomtiden er blitt temmelig grå. Mer scene- og reisevant er Strandli naturligvis også blitt. I det sivile liv har ferden gått fra Brandval, via Oslo og Sarpsborg til Trondheim, hvor han idag er sveise-lærer. Samtidig er han i løpet av denne tiden blitt en av våre mest bereiste idrettsmenn, med konkurranser i Sør-Amerika og Australia foruten en uendelighet av utflukter på kryss og tvers i Europa.

Slikt utvikler sin mann, og særlig

Artikkel fra Aftenposten 14. sept. 1963.

Forsiden av takkekortet fra Sverre Strandli og Grethe Holm til idrettslaget for gaven på deres bryllup i 1956.

Brandvals håndballdamer

Brandval sine håndballdamer har satt sine spor i historien med sine fem norske mesterskap (3 norgesmesterskap og 1 seriemesterskap), og to kongepokaler. Laget vant utendørs 1969 og 1972, innendørs 1967 og 1970. Laget ble juniormestere 1963.

Med kongepokalen etter det første offisielle seriemesterskap innendørs i 1970.

Første rekke fra venstre: Lille Børresen, Frid Strand, Tone Kluge, Karin Holt, Anne Katrine Jahr.

Annen rekke: Leif Halvorsen, Torill Haug, Eli Boger, Marit Sætereie, Grethe Gulbrandsen.

Tredje rekke: Norvald Strand, Arne O. Lunder, Odd Svartberg (formann i Norges Håndballforbund),

Inge Storberg, Sigrid Halvorsen

De har også spilt europacupkamper og flere av spillerne har vært på landslaget. Da de spilte hjemmekamper, var det opp mot 2000 tilskuere. Disse sto rundt banen både på bakken, på krakker, på traktorhengere og lastebilplaner. Håndball-laget startet midt på femtitallet med Leif Halvorsen som lagleder.

På laget var også hans 4 søstre: Bjørg, Fanny, Randi og Sigrid. 2 søstre Børresen: Astrid og Lille. Og Aud Moen og Tove Strand. Jentene spilte NM finale for juniorer fra 1961 hvor de var 3 ganger i finalen, og ble mestere 1963.

Første rekke fra venstre: Marit Sætereie, Anne Katrine Jahr, Leif Halvorsen, Tone Kluge, Grethe Gulbrandsen, Annen rekke: Astrid Børresen, Eli Boger, Kari Aasvestad, Lille Børresen, Sigrid Halvorsen, Aud Moen. Bildet er fra NM innendørs cup i 1967.

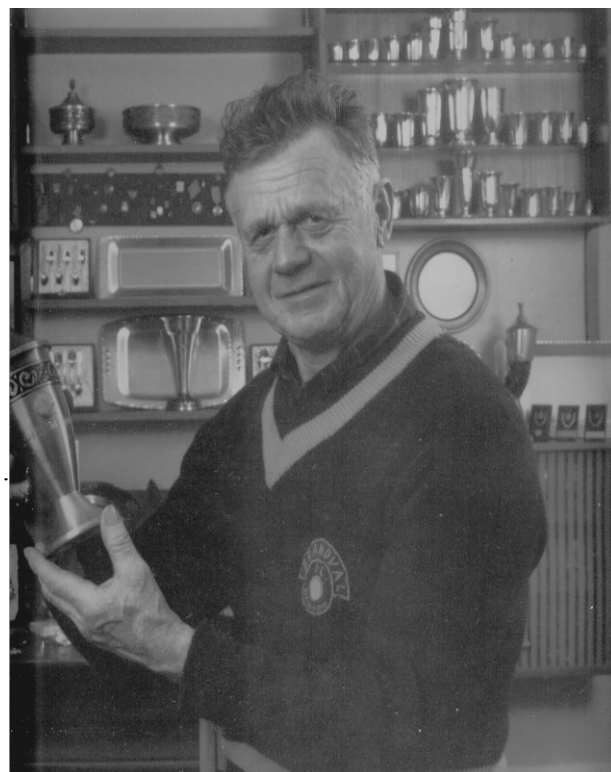
Full innsats mot Skogn midt på syttitallet. Lille takles hard. Til venstre Sissel Bucholdt- spiller nr. 5 er Marit Breivik. Mon tro om ikke dommeren i bakgrunn blåser for straffe? Alle håndballbildene tilhører Inge og Lille Storberg.

Idrettslaget hadde sine hoppbakker i Svartbråten og ved Eidstjernet. Skøyteløperne brukte isen på Eidstjernet og Glomma. Det tidligere laget Brann hadde sterke tradisjoner på ski, spesielt i langrenn de første årene etter krigen. Slike som Alf og Einar Myrvold, Martin, Kåre og Nils Hellerud og Odd Brattli. Også Hermann Østli, som til tross for høy alder og arbeid i Oslo, deltok i alle lagets konkurranser. I ett langrenn i 1948 startet hele 56 av lagets løpere.

På 50 tallet var det også mange gode løpere: Trygve Kålhagen. Ivar Moen. Harald, Ragnvald og Kåre Foseidberget. Ragnar Søgård. Per Foseidengen. Petter, Sverre og Kristian Syversen m/flere. Også i kvinneklassen hadde laget en god løper i Asta Myrvold. Hun tok førstepremie i Trangenrennet og turløpet Solli-Atnabru i 1947. Og Granbergrennet 1948.

En av ildsjelene

En av de mange ildsjelene i idrettslaget var hederskaren Harald Foseidberget. Harald var ikke bare en god skiløper, han jobbet meget aktivt med ungdommer på 60 tallet. Han kjørte rundt med bilen full av barn/ungdommer og skier, på kretsrenn rundt om i distriktet. Han var da både smører og heiagjeng, og tok godt vare på oss.

Harald Foseidberget med en del av sin premiesamling. Dette bildet er en kopi av bildet, som Brandval Bondevinnelag ga til Brandval Idrettslag i 1984.

Han arrangerte også skirenn på jordene rundt på Foseidberget, og det vanket både premier, saft og appelsiner etter rennet. Harald vil jo bli husket også for sin enorme dugnadsinnsats på idrettsplassen og klubbhuset

Jeg ønsker den spreke jubilanten Brandval Idrettslag til lykke med 70 års-jubileet og håper de får mange aktive år videre!

Brandval idrettslag i senere år

av Frank Eugen Moe

Fotball

Fotballen i Brandval har hatt to storhetstider, den ene kom i 1974 med Svein Solbakken (far til en mer kjent trener i dag). Den gang spilte vi i daværende 4. divisjon som i dag kanskje kan sammenlignes med 2. div. Spilte i hvert fall mot lag som Trysilguten, der Johan Sætre var en av spillerne, bedre kjent som en av Norges beste skihoppere på den tiden. Det var da en av spillerne på Brandval kom med ett utbrudd til Johan Sætre, *nå får du jaggu holde deg på beina gutt, du er ikke i Garmich og flakser nå.*

Den andre store oppturen hadde vi midt på 90-tallet hvor vi rykket opp i 3. divisjon med Terje Holt som trener. Alt så ut til at vi skulle klare å rykke opp i 2. divisjon som ville være en stor bragd for et lite lag som Brandval. I siste kamp spilte vi mot Vålerenga 2 på Brandval, men vi tapte 0-1. Kjell Roar Kaasa scoret vinnermålet for Vålerenga 2. Vi rykket ikke opp.

Frank Eugen Moe f. 1952

Ved tusenårsskiftet kom samarbeidet i gang med I.L. Brane og Hokåsen I.L. på junior, som senere ble til senior og 5. divisjon.

Pr. i dag samarbeider vi med Rasta i.l. på seniorsiden og har ett lag i 4. divisjon og ett lag i 5. divisjon. Vi har også 8 lag i yngres, fra de på 5-6 år og opp til 11-12 åringer.

Vi hadde også i år 5 års jubileum for Brandval Cup for aldersgruppen 5 - 12 år. En cup i

Laget som spilte Brandval opp i 4. divisjon på Brandval Stadion i 1977.

Bak f. v.: Arve Mellem, Magnar Langbråten, Matts Henricsson, Svein Solbakken, Ragnavald Jahr, Inge Storberg og Helge Bjerke.

Foran f.v.: Tor Rustad, Per Grinden, Jan E. Fengsrud, Oddbjørn Onsrud, Aslak Moe, Nils Pedersen, Rolf Tyssen og Leif Bjerke.

stadig utvikling med opptil 47 påmeldte lag. Det er i dag stor aktivitet på idrettsplassen vår, som med hånden på hjertet kanskje er den fineste stadion i distriktet.

Barneidrett

Barneidretten eller barnetrimmen i Brandval ble stiftet i 1979 etter pågang om at noe måtte skje med de aller minste barna, det var Rønnaug Børresen som var primus motor. Den første som ble valgt til leder tror jeg var Anne Marie Framås. Det var en sammenkomst hver uke i den nybygde gymsalen på skolen. Grappa er fortsatt oppe-gående og startet nå nylig på ny sesong, med ca. 30 unger i alderen 3-10 år. Barna er delt inn i mindre grupper etter alder.

Skiløypekjøring

Vi har pr. i dag 1 stk. løypemaskin med 2 spor-leggere og fres, som ble kjøpt i 1995. Vi fikk da noe støtte fra kommunen og lokalbefolkningen på Brandval. Og i tillegg har vi 2 snøscootere, 1 gammel fra ca. 1990 og 1 ny fra 2008, løypemaskinen er som regel stasjonert på Ringshella hele vintersesongen, for det tar altfor lang tid å kjøre den opp og ned fra berget.

Det er en gjeng bestående av 5 karer som kjører løyper, vi holder ca.50 km med løyper oppe til enhver tid, det er mest oppe på Ringshella, ellers så kjøres det rundt omkring på jordene i Brandval, slik at flest mulig kan ta seg en skitur eller tre i løpet av vinteren.

Anlegget vårt

Klubbhuset på idrettsplassen er på ca.470 m² hvor vi leier ut ca.410 m² av dem til Kongsvinger kommune. Det nye klubbhuset ble innviet i 1981. Det var på ca.300 m² og ble utvidet med 170 m² i 2003.

Fra 1986 har vi leid ut en del av huset til barnehage.

I år 2003 bygde vi et uthus på ca. 200 m² som skulle romme gressklipper og løypemaskin + et lite verksted med verktøy og noe annet som må oppbevares innendørs. Vi kjøpte også ny gressklipper i 2007 som klipper 2.30 meter, Vårt anlegg er på 25 mål med gressplen og ca 5 mål med parkering, vi kan merke opp til 2 baner i full størrelse og 5 baner i ministørrelse samtidig. Dugnadsviljen er upåklagelig på anlegget. Ellers har også gruppene sine egne dugnader for å samle inn penger til drift av sitt lag. Noen klager på at

det er for mye å gjøre, men skal barna få være med i idretten så må man stille opp.

Vi er et idrettslag med ca. 400 medlemmer, laget består av et hovedlag og 4 undergrupper: fotball, håndball, ski/sykkel og barneidrettsgruppa. Alle har egne regnskap som må legges frem ferdig revidert på hovedlagets årsmøte hvert år.

Æresmedlemmer

Brandval idrettslag har utnevnt følgende æresmedlemmer:

1990	Thor Hexeberg
1995	Frank Moe
1995	Helge Bjerke
2000	Ivar Aamodt
2000	Svein Moen
2000	Fredrik Stensbøl
2000	Lille Storberg
2000	Børre Børresen
2000	Magne Aamodt
2010	Berit Skarateppen
2010	Ole Martin Knashaug
2010	Erik Stensbøl
2010	Per Ivar Johnsen
2010	Magnar Langbråten.

Æresmedlem Harald Foseidberget er omtalt i Per Skogrand's artikkel.

Blant de første æresmedlemmene var også:

Johannes Tyssen
(1911-1991)

Alf Løvberg
(1920-1993)

Leif Halvorsen
(1923-1999)

I jubileumsåret har Brandval I.L. følgende styre:

Leder	Jørn Vestlund
Kasserer	Erik Stensbøl
Sekretær	Herdis Øiseth
Fotball	Arild Bjerke
Ski/Sykkel	Morten Johansen
Håndball	Elin Sæther
Barneidrett	Tom Skogrand
Anlegg sommer	Frank Moe
Anlegg vinter	Sverre André Ruud.

Brandval historielags dagstur med buss søndag 29. aug. 2010 til Svullrya og Sverige.

Bildeglimt... Historielagets dagstur med buss søndag 29. aug. til Svullrya og Sverige.

Bilder og referat: Johan Segsten

Det var annonsert en tur til grenseløse Finnskogen – for å bli bedre kjent med skogfinnens bosetning og levekår. Til minne om innvandringen til Norge fra tidlig 1600-tall, er reist slektssteinen "Rantala" – (finsk for strandplassen) ved riksveg 201 ved Røgden (bildet over) – med 431 finske slektsnavn.

Turen ble da også en vandring i tid og mellom bygninger som berettet om karrige levekår, og om rug dyrket gjennom svedjebrenning. Svedje er å brenne skog, for deretter å så i aska. Første året felte man trærne om vinteren. Andre året var trærne tørre og ble brent – samtidig som rugen ble sådd i lunkne aske – i juni Rugen er to-årig, første året dannes noen tuer, andre året kunne det bli mannshøye aks.

Lagets leder Terje, var guide – med gode kunnskaper om historien og severdighetene langs ruta. Men han hadde selv sagt delegert... for å sikre at også det praktiske kom i gode hender. Som vanlig hadde styremedlem Anne-Lise stått for bookingen, og sammen med Ole Johannes sikret hun økonomien. Og med visshet om at kringlene til Anne-Lise S. var med, var rundt 40 forventningsfulle medlemmer klar til et spennende program – på en litt kjølig sensommerdag – med litt regn i luften...

Nettbuss og Per Ola Flikka med rotter på Brandval-Finnskog, sikret en behagelig søndagstur inn i Finnskogens rike.

Brandval historielags dagstur med buss søndag 29. aug. 2010 til Svullrya og Sverige.

Finnetunet

– avd av Norsk Skogfinsk museum

Finnetunet ligger i Svullrya sentrum og ble stiftet i 1942. Finnetunet er museum for finnekulturen i Solør og har 13 bygninger som viser byggeskikk, gardsmiljø og livberging, på et finnetorp i forrige århundre. Det er først og fremst røykstua, ria og badstua som er unike og særpregede. Faglig leder, Birger Nesholen, imponerte med unik kunnskap om museet, røykstua, og ikke minst om svedjebruk.

Medbrakt kaffe innendørs – smakte med Anne-Lise Stensbøls gode gjærkringle.

Finnetunet, Svullrya – Mattila finngård – Torsby Finnkulturcentrum

Brandval historielags dagstur med buss søndag 29. aug. 2010 til Svullrya og Sverige.

MATTILA FINNGÅRD

i Røjdåfors. Den består av stugor, storstuga, friluftsgård og servicebyggnad med konferens- og verkstadsutrymnen.

Kurt Eide var vert. I tillegg til informasjon om finnegården og røykstuenes fortrefelighet, serverte han også motti og flesk.

Natur og kultur på finnegården – 3 bilder over forevige av Ole Johannes Østberg.

Deltakerne viste stor interesse – både for det verbale – og det som kom på tallerkenen.

Brandval historielags dagstur med buss søndag 29. aug. 2010 til Svullrya og Sverige.

TORSBY FINNKULTURCENTRUM

... er et forsknings- og informasjonsenter for den skogsfinnska kulturen. Bygningen har også et stort bibliotek og fine lokaliteter for slektsforskere.

Inga-Greta Lindblom tok vel imot og ga en interessant orientering om finneinnvandringen og senterets aktiviteter.

Vi fikk også se den faste utstillingen "Niittaho - den blommande svedjängen". Gjennom bilder, gjenstander, lys og lyd formidles et bilde av den skogsfinnska kulturen. Etterpå vanket kaffe og bullar.

Dagsprogrammet er gjennomført.

Med masse kulturelle inntrykk og gode reise-minner, kunne 40 fornøyde historievenner vende hjemover.

Lederen har all grunn til å være tilfreds med dagen.

Barndomsminner fra Mengkroken

av Torbjørn Mengkrog

Det er noe spesielt og "rart" med barndoms-hjemmet. Selv om jeg senere i livet har bodd flere steder, kan jeg aldri glemme stedet der jeg er født, og det er i Mengkroken. I Mengkroken bodde jeg de 12 første årene av mitt liv, fra 1934 til 1946. Min far, Sverre Mengkrog, var lærer i Mengkroken fra 1926 til 1946. Foruten mine foreldre har jeg og mine tre søsken alle bodd i lærerboligen i Mengkroken, Svanhild (f. 1932), Torbjørn (f. 1934), Halldis (1936-1986) og Øystein (f. 1944). I 1946 ble min far tilsatt som lærer ved Fjeld skole i Eidskog, og vi flyttet dit.

Skolevegen

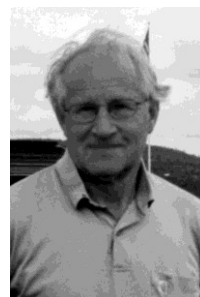
Jeg og mine søsken hadde kort skolevei i motsetning til mange andre. Jeg tenkte ikke noe over det den gang, men senere har jeg tenkt litt over hvor strabasiøst det mange ganger måtte være å ta seg fram til skolen fra for eksempel Vais, Raisky og Borketorpet. Det var ikke "bare, bare" om vinteren når det var mye snø og kaldt. Men skolebarna tok seg fram på skogsstien, og jeg kan ikke huske at det var noe særlig skoft. Om vinteren var det vanlig at barna kom på ski til skolen. Vi gikk på skolen annenhver dag. Skolen var udelt. Det vil si at alle elevene – fra 1. til 7. klasse gikk på skolen samtidig. Elevtallet varierte fra 10 til 15.

Mengkroken skole på 30-tallet

Aktiviteter

Den gangen hadde vi ikke TV og datamaskin. Under krigen hadde vi heller ikke radio, for det var ikke tillatt. Men det var nok noen som hadde radio i smug, for jeg fikk høre senere at min far iblant var borte hos noen som hadde radio og hørte på. De ville vel holde seg litt orientert om krigens gang. Men det var den gang en hemmelighet for oss barna. Telefon hadde vi heller ikke. Nærmeste telefon var 4-5 km unna, hos kjøpmann

Torbjørn Mengkrog f. 1934

Løvhøyden på Sletmoen. Han hadde butikk, og der hentet vi også posten.

Siden det ikke var så mye å foreta seg inne, tilbrakte vi barna mye av tiden utendørs. Om sommeren lekte vi mye i skogen, som vi hadde like innpå oss. Ved skolen var det en liten lekeplass. Der var det bl.a. høydestativ og lengdegrop. Ellers drev vi med mange aktiviteter, men fotball sparket vi ikke. Det kom vel av at vi ikke hadde noen ball. Somrene var bestandig fine den gangen, slik minnes i all fall jeg det. Derfor ble det mye bading. Og badet gjorde vi i Mengåa. Da gikk eller løp vi barbente nedover jordet i Nedre Mengkroken til vi kom til en liten bade plass. Men vi brukte øynene godt, for det var mye hoggorm mellom steinrøysene. Mange fisketurer ble det også til bl.a. Mengetjernet og Mellomtjernet nord for Mengkroken.

Om vinteren var vi mye ute på ski. Og den gangen var det bestandig skikkelig vinter, slik jeg minnes det. Det var mye snø og ofte kaldt. Vi hadde en hoppbakke i Nedre Mengkroken, og der gjorde jeg og mine kamerater mange hopp. Når føret var bra, kunne vi hoppe ca. 25 meter. Men var føret dårlig, hendte det at det stoppet på hoppet. Tilløpet var langt og ikke altfor bratt. Ellers hadde vi slalåmløype nedover jordet i Mengkroken. Jeg og flere av de andre skolebarna var flinke til å kjøre slalåm. En vinter var vi med i et skoleskirenn for hele Finnskogen på Lundersæter, og i slalåm var vi best. Langrenn for mindreårige var ikke vanlig den gangen, ja, det var vel heller ikke tillatt. En vanlig fritidsaktivitet om vinteren var også å kjøre "sparktog" nedover bilveien fra Mengkroken. Vi satte flere sparker etter hverandre og kjørte i stor fart nedover. Det var ikke farlig da det ikke var noen biler på veien om vinteren.

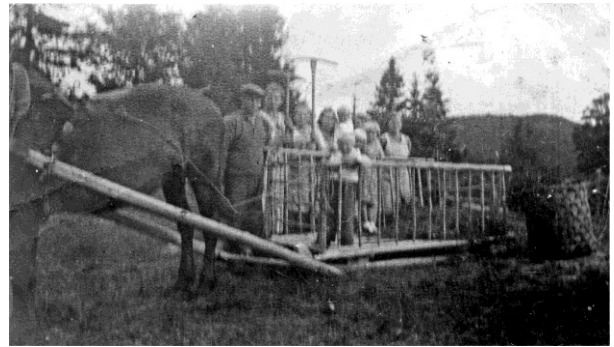
Sommeren 2006 stoppet jeg nedenfor Mengkroken og gikk nedover til Mengåa. Jeg fikk slik lyst til å finne igjen plassen der vi pleide å bade. Jeg fant igjen plassen, men det var jo 60 år siden jeg hadde vært der, så jeg kjente meg ikke helt igjen. Den gamle, kjære hoppbakken fant jeg også igjen i skogen. Mesteparten av jordet i Nedre Mengkroken er nå gjenvokst av skog. Jeg satte meg på en stubbe på toppen av unnarennet og drømte meg tilbake til barndomstiden. Minnene strømmet på, og jeg må tilstå at øynene ble litt våte.

Krigsminner

Selv om det var krig i flere år, hadde jeg og mine søsken en fin barndomstid i Mengkroken. Selve krigen merket vi heldigvis ikke så mye til, og nok mat hadde vi, men ikke så mye "godterier". Men jeg minnes at vi så fly på himmelen, og om vinteren kom det iblant tyskere forbi på ski. Den gang ante vi f. eks. ikke at noen av flyktningerutene ikke gikk så langt unna. En episode husker jeg godt. Min far kjøpte en Opel Olympia i 1939. Bilen ble vel så å si ikke brukt etter at krigen begynte, og i 1942, tror jeg det var, ville tyskerne beslaglegge den. De hadde gitt beskjed om at de skulle komme og hente bilen en kveld om høsten, men de kom først dagen etter. Da var min far på Jammerdal på skolen, og min mor sa at hun ikke hadde noen nøkler til verken bil eller garasje. Men to tyskere og en nazist, tror jeg det var, hadde selv nøkler som passet, og de låste seg inn og kjørte av sted med bilen. Det gjorde et sterkt inntrykk på en 8-åring. Jeg kan nevne at far fikk igjen bilen etter krigen, og den var merkelig nok lite brukt og i god stand.

Jeg husker at noen ungdommer "rømte" til Sverige under krigen. Jeg tror det var mest eventyrlyst som gjorde at de dro over grensen. Men det var også noen som måtte rømme da de var i faresonen etter å ha drevet med illegalt arbeid.

Det var mye snø i flere av krigsårene, og det var vanskelig å holde hovedveien forbi Mengkroken åpen. Det hendte at veien ble brøytet med snøplog trukket av hester. Om sommeren og høsten husker jeg at lastebiler med generator kjørte tømmer. Oppover bakkene ved Mengkroken gikk det i "sneglefart", og iblant hengte vi småguttene oss bak på lasset. Det var nok ikke helt ufarlig.

Høykjøring i Mengkroken ca. 1940. Legg merke til "pættkærja" til høyre.

Arbeidsliv

De fleste karene på Finnskogen hadde sitt arbeid i skogen på den tiden. Noen hogg tømmer, mens andre kjørte fram tømmeret med hest. De hadde hest på alle småbrukene den gang. Arbeidet kunne være et slit, spesielt om vinteren når det var mye snø og kaldt. Sagbruksarbeid var også vanlig. Jeg husker at det var et sagbruk ved Norde Sletmoen. Om sommeren gikk mye av tiden med til onnarbeid. Slåttonna varte som regel i flere uker. Gresset ble slått med ljå, og mesteparten var såkalt "skrabbslått". Det var forholdsvis lite oppdyrket jord i Mengkroken, og mesteparten av den oppdyrkede jorda ble brukt til åker og poteter. Både barna og kvinnfolkene måtte være med i onnarbeidet. Under treskinga om høsten måtte vi barna være med på låven og ta imot halmen i høygolvet. Jeg husker at treskeverket ble trukket "for hånd" av fire karer. Etter hvert ble "hestevandringen" også tatt i bruk.

Slottonn i Trøa 1943.

Fra v. Svanhild, Karl Olsen Trøen, Halldis, far - Sverre Mengkrog og Torbjørn.

Nedre Trøen

Til Mengkroken skole hørte det ingen jord, men i krigsårene forpaktet mine foreldre Nedre Trøen. Der tilbrakte vi flere uker om sommeren for å gjøre slåttomma. I Mengkroken hadde min far fått bygd et lite fjøs med et tilbygg til å ha høyet i. Vi hadde 2 kuer, noen sauer, gris og høner. Dette kom godt med til matauk under krigen. Både fjøset og tilbygget står fortsatt på skoletomta i Mengkroken. I Nedre Trøen bodde den gang en enslig kar som het Karl Olsen Trøen. Han ble ofte kalt for Finnskogens lyse hode. Det kom vel av at han hadde helt hvitt hår, men han var også en klok og flink mann. I Trøa måtte vi barna være med og hjelpe til så godt vi kunne, men midt på dagen fikk vi ofte lov til å bade i Trøsjøen. Høyet ble kjørt fra Trøa til Mengkroken på vinterføre i romjula.

Sosialt samvær

Både unge og eldre hadde ikke noe problem med å få tida til å gå. Jeg har nevnt både arbeid og fritidsaktiviteter, men når det gjaldt underholdning ellers, var det ikke så mange tilbud. Men jeg kan nevne noe, slik jeg husker det. Under krigen var det iblant predikanter som reiste omkring og holdt møter. På disse møtene var det mange folk som møttes, både barn, unge og voksne. Misjonsmøter

ble holdt, og om sommeren når været var fint, ble disse ofte holdt utendørs. I julen ble det arrangert juletreffester, og på disse var det bestandig mye folk.

Om sommeren ble det arrangert dansefester. Vest for Mengkroken, like ovenfor Mengåa, ligger en nedlagt plass som heter Mengeland. I dag er det bare skog på plassen, men da jeg var barn, var det en fin flat slette øverst i Mengelandsjordet. Her møttes av og til ungdommen på skogen til dans om sommeren. Framkomstmiddelet var sykkel, og vi barna satt da i gangen i lærerboligen og så den ene ungdommen etter den andre sykle forbi. Ellers var det også utendørs dansebane ved Ballrus, mellom Jammerdal og Femoen, og en kalt "Kjerringbrettet" nord for Mengkroken ved Mellomtjernet. Ellers har jeg hørt at det i eldre tid pleide å være dansefester oppe på Raiskyskjæret, like ovenfor Raisky. Det finnes ennå rester etter danseplassen, og steinen som spillemannen satt på, ligger der. Det er også skrevet en sang om denne plassen – se neste side. Ellers var det vanlig at både unge og eldre gikk mer "stueimellom" enn det som er vanlig i dag. Dette var sosialt, og på denne måten fikk også folk kjennskap til ting som hendte i bygda og andre steder.

Søndagstreff på vegkanten i Mengkroken under krigen. Foran fra v. Oskar Nybråten, Sigurd Raisky, Sverre Mengkrok, ukjent, Rolf Mengkrok, Lars Mengåen, Olav Mengåen. Alle bildene tilhører forfatteren.

Dette var noen barndomsminner fra Mengkroken. Som nevnt i innledningen, flyttet vi til Fjeld i Eidskog i 1946, og der hadde jeg og mange fine ungdomsår som jeg husker tilbake på med glede.

Dansen på Raisky skjær

Forfatter ukjent – kan det være Einar Seterlien? (Red)

Dansen den gikk utpå Raisky skjær
i forna sommernetter.
Sør-skogens ungdom de møttes her
og fant den de fikk kjær.
Hemgjort var deres drikke
enkelte tålte det ikke.
Festen den gikk nok som aller best
når ørtæver suste i øst og vest.
Da spellmannen dro opp finale,
lot Raiskybrønn`hodene svale.
Nei, aldri så glemte de nettene der
utpå Raisky skjær.

Plassen den ligger nå måsagrodd
forlatt er spellmannssteinen.
Torpene rundt er mest ubebodd
hvem kunne det vel trodd?
Men utsikten er jo den samme
skog inn i grannelandet.
Fjernt ser du Varald`n og Møkeren
og nærmest oss her har vi Mengkroken.
De som har hatt dette skue,
bevarer et bilde i hue:
Nei, sjelden så har du vår Finnskog så kjær
som fra Raisky skjær.

Solørlagets jubileumsstevne 2010

av Terje Hauger

I 2010 er det 100 år siden Solørlag of America ble stiftet, og dette ble feiret på behørig vis på årets Stevne i Fergus Falls, Minnesota, 16.-19. september.

Som i fjor ble Stevnet avholdt samme med Romerikslaget, som fylte 20 år i år. Det var en relativt fyldig deltakelse fra Norge, hele fire personer. Bra Brandval Historielag kom Ole Johannes (han representerte også Solør Slektshistorielag), undertegnede (sammen med Torun) og fra DIS-Norge deltok leder Torill Johnsen.

Som i tidligere år var det foredrag/presentasjoner, et velfungerende ”research-rom”, befarings- og div. sosiale evenementer, bl.a. lusekoftekveld og bunadskveld. Ole Johannes var i kontinuerlig aktivitet med slektsgranskingsoppdrag i research-rommet. Jeg hadde en presentasjon av musikk fra Finnskogen og hjalp også til med oversettelser av gamle brev og dokumenter og Torill Johnsen presenterte DIS-Norge.

Bildetekst: Den norske delegasjonen: F.v. Ole Johannes Østberg, Torill Johnsen, Torun og Terje Hauger.

Av ordenes saga

av Tor Aarstad

Av og til hører man – eller leser, dette besynderlige ordtak: **som hakka møkk!**

Siste gangen var i avisa Glåmdalen tirsdag 5. oktober. I en reportasje om Nittedal Torvstrøfabrikk som gikk veldig godt – ja, som hakka møkk, men ikke som hakka torv som skulle være mest nærliggende.

Man kan jo ikke være altfor bokstavelig hva tolkning av uttrykk og ordtak angår, men la fantasien spinne om mening, opprinnelse – og hvorfor, ikke minst!

Vi vil med dette uttrykket klart slå fast at noe går veldig bra, det går nærmest så det suser eller griner. En ganske vanlig oppfatning er at uttrykket stammer fra den gangen husdyrmøkk ble spredd utover jorda med en gjødselspreder.

En annen forklaring er at formuleringen stammer fra sjømannslivet når mannskapet ble satt til å hakke guano eller fuglemøkk, som ble funnet på fuglebergene i store lag i Chile og Peru. Dette var verdifullt og ble brukt som gjødsel. Dette var – bokstavelig talt, en forferdelig drittjobb, og som derfor var viktig å bli fort ferdig med. Det gikk med andre ord, **som hakka møkk.**

Hvilken av disse versjoner som er riktig, kan nok sikkert diskuteres, men sistnevnte forteller i det minste hvorfor de gjorde det.

Vi har følgende bøker og skrifter til salgs (Kanskje en julegave?):

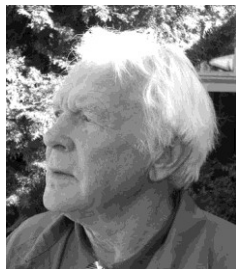
Brandvalboka – Finnskogen		Kr 550
Skogbrukets historie i Kongsvinger		Kr 290
Brandval Kirke 350 år		Kr 200
Gamle Roverud		Kr 330
Brandval og Vinger Bondelag 100 år		Kr 200
Norsenterets historie		Kr 200
Agnåa – Vestmarkas perle		Kr 200
Lovise og Nils Hagen med etterkommere		Kr 30
Brandvalitten	ny	Kr 30
	gammel	Kr 20
Kalendere	ny	Kr 70
	gammel	Kr 20
Kart:		
Tur- og kulturminnekart Eikeberget og Fjørerberget		Kr 50
Jakt- og turkart Kongsvinger Vestside		Kr 50

Kontakt: Ivar Paulsen tlf: 628 11 186. E-post: ivar-pau@online.no. Porto kommer i tillegg.

NB: Brukte gamle Brandvalitter mottas med takk (Red.)

Gamle ord og uttrykk

av Tor Aarstad

Tor Aarstad f 1932

Anti = enten eller

Artu beta = pussig fyr

Attvørtin = gjenglømt

Avindsjuk = misunnelig

Beinskuppe = ang, sengetøy innbrettet lomme for føttene

(Noe spesielt – små barn føler det som ekstra trygt, lunt og godt i møte med Jon Blund.)

Bju fram = tilby

Bli-vølinn = blid av vesen

Brei-mjæl = bakemjøl på bordet. Som for eksempel ved lefse- eller flatbrødbaking. (Høyst aktuelt i disse førefjlsdager – eller?)

Bær-huggu = barhodet

Døsin = søvnig

Einfælu = enfoldig

Færsjling = bærereim

Gjæl-laust = heilt uvanlig, over alle grenser

Goillt = lettfødd, billig å fø opp
(gjelder helst gris)

Sugaronge = spedbarn eller brystbarn

Sæga = bevege seg langsomt

Tæljokse = kjøættmeis

Ordtak

Mennesket veit lite, men kan mye.

Uten undring veit man enda mindre.

Gamle folk kan være gretne, fordi de veit at livet er oppskrytt.

De som leiter etter meiningen med livet, mangler humoristisk sans.

Mange har ikke sine egne meininger, bare motsatte.

Likeglad er ikke det samme som like glad.

Kunsten å være lykkelig består i å gjøre sine gleder enkle.

Det store er ikke alltid godt, men det gode er alltid stort.

En liten gave er bedre enn et stort løfte.

Smilet i øyet er det lyset i vinduet som forteller at hjertet er hjemme.

Meningen med livet er å slippe maset om meningen med livet.

Strofer etter Trygve Brenna

Trygve Brenna 1881-1973.
Se omtale av Trygve i nr 2. 2008

Trygve gikk gjerne fra Eikebråten, der han bodde, over Eikeberget og om Kjensmo "hjem" til Brenna i Sørroa.

En gang kom han forbi Årbogan da det var fest på Bågan. Der skulle de ha billett av han Trygve. *Je har aldri betalt noe for å gå tæll Brenna, sa `n Trygve.*

Kveldsåpent på Skineb

første torsdag i hver måned fra kl 18.00 til kl 20.00+

Torsdag 2. Desember	Tema: Julegraut i Gammelstun Vert: Tunstyret og Husflidslaget
Torsdag 6.januar	Tema: En levende Finnskog-vårt felles ansvar v/prosjektkoordinator Hans Johnsson Vert: Styret v/Terje
Torsdag 3.februar	Tema: Låven på Skineb-prosjektforslag v/Johan Seglsten Vert: Styret v/Terje
Torsdag 3.mars	Tema: Presentasjon av Austmarka Historielag v/ leder Vidar Pedersen Vert: Styret v/Terje
Torsdag 7.april	Tema: Registrering av kulturminner i Brandval v/Halvor Noer Vert: Styret og Kulturgruppa
Torsdag 5.mai	Tema: Dugnad på Skineb Vert: Tunstyret

Slektsgranskingsgruppa har åpne møter på Skineb

andre tirsdag i måneden kl 18.00: 11. januar, 8. februar, 8. mars, 12. april

Bli kjent i arkivet i Nistun

tredje onsdag i måneden kl 16.00 – 19.00: 19. januar, 16. februar og 16. mars.

Tirsdagsklubben møtes på Skineb

siste tirsdagen i måneden kl 11.00: 25. januar, 22. februar, 29. mars, 26. april

Årsmøtet i Brandval Historielag

blir avholdt onsdag 23. februar 2011 på Roverud samfunnshus

Tundagen på Brandval Bygdetun, Skineb

arrangeres lørdag 4. juni 2011

Historielagets Årskalender kan bestilles tilsendt

Brandval Historielags årskalender for 2011 foreligger nå. Den selges ved dørsalg og fra Sports-hjørnet, Roverud og Joker'n, Brandval. Kalenderen kan tilsendes pr. post for kr 100 inkl.s. porto. Tidligere kalendere kan bestilles samtidig – koster kr 20. Se bildeoversikt i Brandvalitten nr. 3 2008.

Abonnement kan tegnes for fremtidige kalendere – som derved sendes hvert år automatisk.

Bestilling hos Ivar Paulsen på tlf: 628 11 186 eller e-post: ivar-pau@online.no

Returadr.: Brandval Historielag v/ Halvor Noer, V. Berger,